

Materiał opracowany przez Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „LIWOCZ”
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Materiał współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach poddziałania „Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

ZMIANY W SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ OBSZARU LGD „LIWOCZ”

*Autor: Biuro LGD „LIWOCZ”
Luty 2020 r.*

**I. ZACHODZĄCE ZMIANY W STRUKTURZE LUDNOŚCI NA OBSZARZE LGD
W LATACH 2013 – 2018.**

LSR zawiera informacje o ludności obszaru wg stanu na 31.12.2013 r.

Wg stanu na 31.12.2018 r. w dwóch gminach (Brzostek i Jodłowa) liczba ludności zmniejszyła się, natomiast w trzech gminach (Brzyska, Skołyszyn i Pilzno) wzrosła. Ostatecznie dla całego obszaru liczba ludności wzrosła o 217 osób.

Tabela nr 1. Liczba ludności w gminach

Nazwa gminy		Typ gminy	Liczba ludności						Zmiana 2013-2016 (+/-)	Zmiana 2013-2018 (+/-)		
			Stan na 31.12.2013 r.		Stan na 31.12.2016 r.		Stan na 31.12.2017 r.				Stan na 31.12.2018 r.	
Skołyszyn		wiejska	12512		12496		12531		12521		- 16	+ 9
Brzyska		wiejska	6464		6531		6545		6549		+ 67	+ 85
Jodłowa		wiejska	5425		5408		5399		5397		- 17	- 28
Brzostek	miasto	miejsko - wiejska	2718	13187	13126	2714	13091	2742	13090	- 61	- 97	
	gmina		10469			10377		10348				
Pilzno	miasto	miejsko- wiejska	4792	17969	18072	4903	18176	4903	18217	+ 103	+ 248	
	gmina		13177			13284		13314				
Razem obszar LGD			55557		55633		55742		55774		+ 76	+ 217

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Młodzież i osoby starsze

LSR określa młodzież i osoby starsze jako grupę szczególnie istotną z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów odnoszących się do tych grup.

Tabela nr 2. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (poniżej 17 lat)

Wyszczególnienie	Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (%)			Zmiana 2014-2016 (+/-)	Zmiana 2014-2018 (+/-)
	Stan na 31.12.2014	Stan na 31.12.2016	Stan na 31.12.2018		
Gmina Brzyska	20,66	19,70	19,10	- 0,96	- 1,56
Gmina Skołyszyn	19,30	18,40	18,00	- 0,90	- 1,00
Gmina Brzostek	21,11	20,40	19,64	- 0,71	- 1,47
Gmina Jodłowa	19,89	19,40	19,55	- 0,49	- 0,34
Gmina Pilzno	20,90	20,20	20,16	- 0,60	- 0,74
Razem	20,46	19,69	19,37	- 0,77	- 1,09

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Trend spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym oznacza zmniejszającą się liczbę dzieci i młodzieży na naszym obszarze, co koreluje również z informacją o niewielkim przyroście naturalnym przedstawionym na wykresie nr 2.

Tabela nr 3. Procentowy udział ludności w wieku niemobilnym (45–64 lata mężczyźni i 45–59 lat kobiety)

Wyszczególnienie	Udział ludności w wieku niemobilnym (%)			Zmiana 2014-2016 (+/-)	Zmiana 2014-2018 (+/-)
	Stan na 31.12.2014	Stan na 31.12.2016	Stan na 31.12.2018		
Gmina Brzyska	20,64	21,50	22,37	+ 0,86	+1,73
Gmina Skołyszyn	22,34	22,94	23,12	+ 0,60	+0,78
Gmina Brzostek	21,59	21,78	22,25	+ 0,19	+0,66
Gmina Jodłowa	22,75	23,04	22,75	+ 0,29	+0,00
Gmina Pilzno	20,85	21,36	21,78	+ 0,51	+0,93
Razem	21,52	21,99	22,34	+ 0,47	+0,82

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

W LSR przeanalizowano udział osób w wieku niemobilnym od 2010 r., co wykazało systematyczny wzrost osób po 45 roku życia w ludności ogółem. W okresie od 2014 r. do 2016 r. oraz 2018 wzrost również jest widoczny.

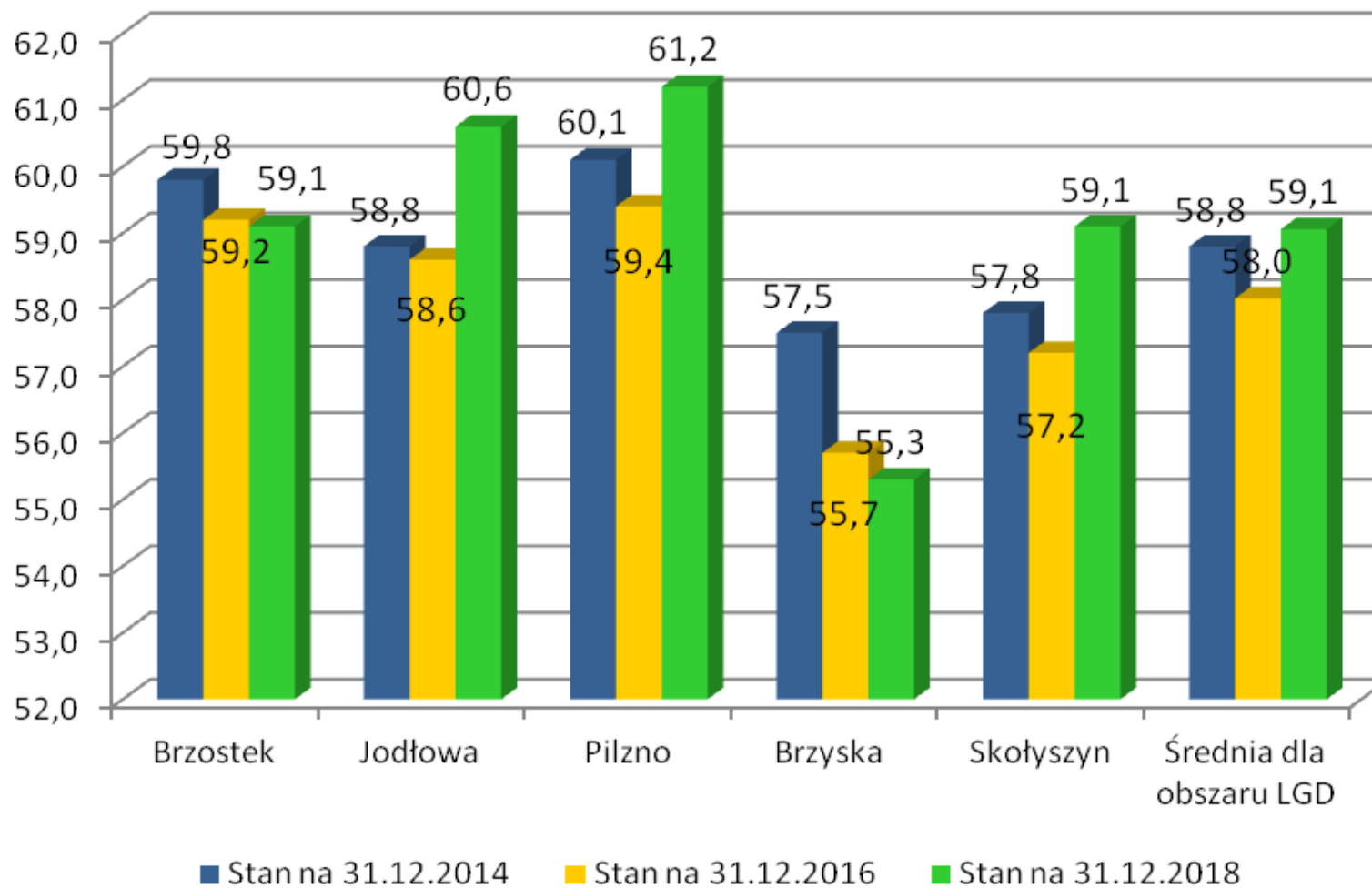
Tabela nr 4. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni w wieku 65 lat i więcej, oraz kobiety w wieku 60 lat i więcej)

Wyszczególnienie	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym (%)			Zmiana 2014-2016 (+/-)	Zmiana 2014-2018 (+/-)
	Stan na 31.12.2014	Stan na 31.12.2016	Stan na 31.12.2018		
Gmina Brzyska	15,90	16,10	16,52	+ 0,20	+ 0,62
Gmina Skołyszyn	17,30	18,00	18,76	+ 0,70	+ 1,46
Gmina Brzostek	16,30	16,80	17,49	+ 0,50	+ 1,19
Gmina Jodłowa	17,10	17,60	18,18	+ 0,50	+ 1,08
Gmina Pilzno	16,60	17,10	17,80	+ 0,50	+ 1,20
Razem	16,67	17,16	17,83	+ 0,49	+ 1,16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Przedstawiony trend udziału osób starszych - w wieku poprodukcyjnym jest niekorzystny dla obszaru LGD.

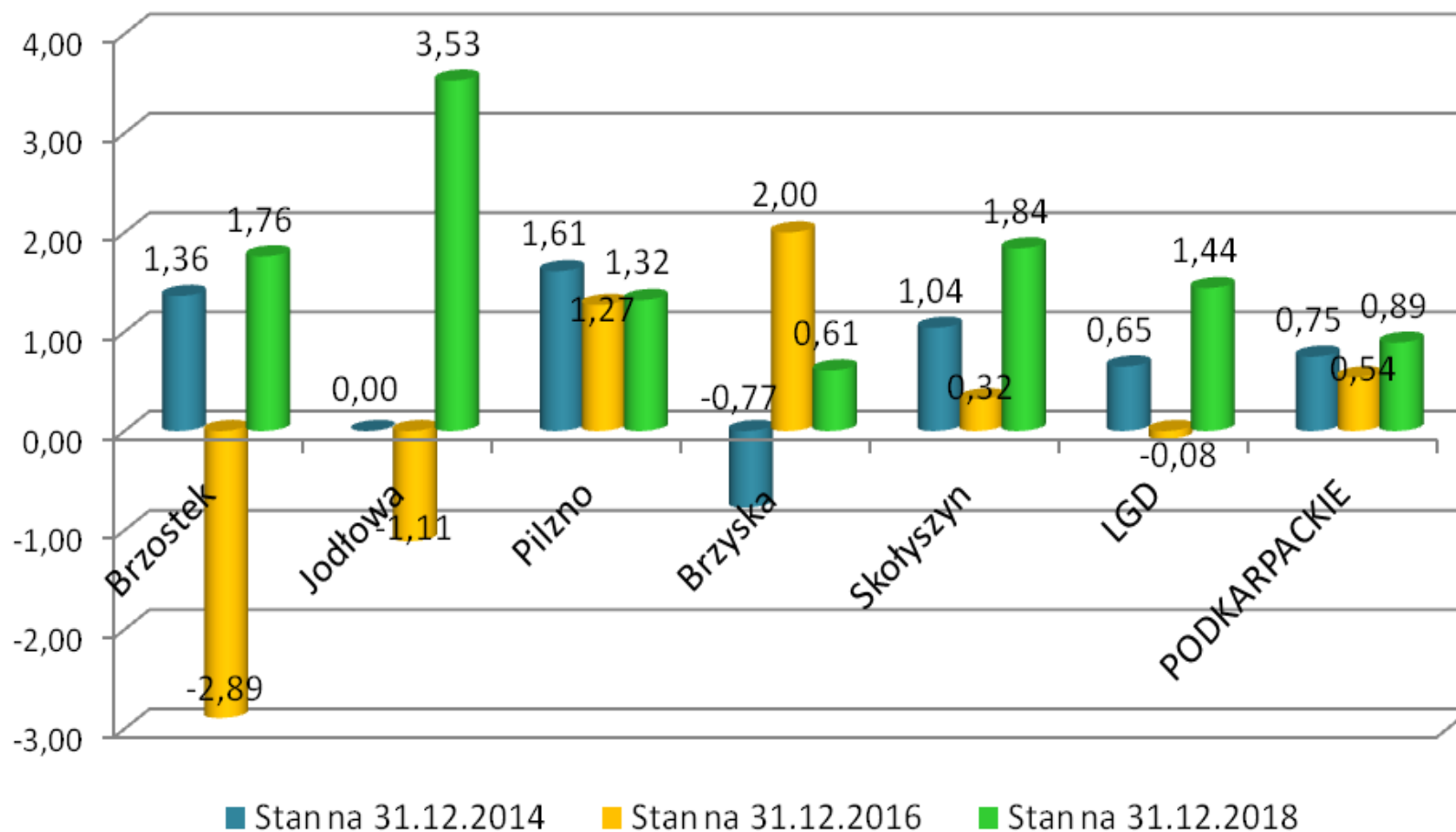
Wykres nr 1. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Udział osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym dla obszaru LGD oscyluje w granicach wartości 59. Na przełomie lat 2014-2018 obserwuje się wzrost liczby osób w wieku nieprodukcyjnym.

Wykres nr 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Porównując przyrost naturalny do roku bazowego 2014, w 2016 zanotowano spadek przyrostu naturalnego, natomiast w 2018 roku nastąpił jego wzrost. W 2018 r. średni przyrost naturalny dla obszaru LGD jest wyższy niż dla województwa podkarpackiego.

II. ZACHODZĄCE ZMIANY W STRUKTURZE BEZROBICIA NA OBSZARZE LGD W LATACH 2014 – 2018

Tabela 5. Bezrobotni na obszarze LGD „LIWOCZ”

Wyszczególnienie	Liczba bezrobotnych stan na dzień 31.12.2014 r.				Liczba bezrobotnych Stan na dzień 31.12.2016 r.				Zmiana 2014-2016 w % (+/-)	Liczba bezrobotnych stan na dzień 31.12.2019 r.				Zmiana 2014-2019 w % (+/-)
	Ogółem	w tym kobiety	Z prawem do zasiłku	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety	Z prawem do zasiłku	w tym kobiety		Ogółem	w tym kobiety	Z prawem do zasiłku	w tym kobiety	
Gmina Brzyska	455	244 (54%)	40	17	374	207 (55%)	30	7	- 18%	278	169 (61%)	37	20	- 39%
Gmina Skołyszyn	1011	564 (56%)	88	39	815	475 (58%)	71	31	- 19%	571	344 (60%)	75	42	- 44%
Gmina Brzostek	762	403 (52%)	93	27	612	339 (55%)	72	27	- 20%	270	167 (62%)	39	14	- 65%
Gmina Jodłowa	256	154 (60%)	37	19	193	110 (57%)	18	10	- 25%	102	62 (61%)	20	12	- 60%
Gmina Pilzno	854	479 (56%)	117	58	600	351 (59%)	59	35	-30%	320	214 (67%)	60	41	-63%
Razem	3338	1844 (55%)	375	160	2594	1482 (57%)	250	110	- 22%	1541	956 (62%)	231	129	- 54%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Jaśle i Dębicy.

Bezrobocie w ostatnich latach wykazuje tendencję spadkową. Uwidocznił się natomiast wzrost udziału kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych.

Tabela nr 6. Liczba osób długotrwale bezrobotnych na obszarze LGD „LIWOCZ”

Wyszczególnienie	Liczba osób długotrwale bezrobotnych			Zmiana 2014-2016	Zmiana 2014-2019
	Stan na 31.12.2014	Stan na 31.12.2016	Stan na 31.12.2019	w % (+/-)	w % (+/-)
Gmina Brzyska	182	182	156	0	- 14%
Gmina Skołyszyn	478	373	344	- 22%	- 28%
Gmina Brzostek	288	328	108	+ 14%	- 63%
Gmina Jodłowa	68	107	47	+57%	- 31%
Gmina Pilzno	362	334	131	- 8%	- 64%
Razem obszar LGD "LIWOCZ"	1378	1324	786	- 4%	- 43%
Procentowy udział w liczbie bezrobotnych ogółem	41,28 %	51,04%	51,01%	+ 9,76%	- 24%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Jaśle i Dębicy.

Tabela nr 7. Liczba bezrobotnych wg wieku na obszarze LGD „LIWOCZ”

Wyszczególnienie	Liczba bezrobotnych zarejestrowanych na dzień 31.12.2016 w wieku						Razem	Liczba bezrobotnych zarejestrowanych na dzień 31.12.2019 w wieku						Razem
	do 24 lat	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 - 59	60 - 64		do 24 lat	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 - 59	60 - 64	
Gmina Brzyska	67	118	91	66	24	8	374	49	94	63	52	15	5	278
Gmina Skołyszyn	135	238	202	148	70	22	815	81	174	144	103	47	22	571
Gmina Brzostek	160	192	102	101	36	21	612	63	80	46	45	28	8	270
Gmina Jodłowa	50	65	30	29	14	5	193	26	31	16	15	10	4	102
Gmina Pilzno	156	189	115	75	42	23	600	78	99	58	47	24	14	320
Razem obszar LGD "LIWOCZ"	568	802	540	419	186	79	2594	297	478	327	262	124	53	1541
Procentowy udział w liczbie bezrobotnych ogółem	22%	31%	21%	16%	7%	3%	100%	19%	31%	21%	17%	8%	3%	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Jaśle i Dębicy.

Tabela nr 8. Liczba bezrobotnych wg wykształcenia na obszarze LGD „LIWOCZ”

Wyszczególnienie	Liczba bezrobotnych zarejestrowanych na dzień 31.12.2016 wg wykształcenia					Razem	Liczba bezrobotnych zarejestrowanych na dzień 31.12.2019 w wieku					Razem
	wyższe	policealne i średnie zawodowe	LO	ZSZ	gimnazjalne i poniżej		wyższe	policealne i średnie zawodowe	LO	ZSZ	gimnazjalne i poniżej	
Gmina Brzyska	45	85	30	129	85	374	40	75	26	86	51	278
Gmina Skołyszyn	93	242	53	299	128	815	53	181	41	195	101	571
Gmina Brzostek	58	163	77	179	135	612	22	78	36	83	51	270
Gmina Jodłowa	20	33	44	48	48	193	16	17	16	32	21	102
Gmina Pilzno	67	135	82	213	103	600	49	73	45	115	38	320
Razem obszar LGD "LIWOCZ"	283	658	286	868	499	2594	180	424	164	511	262	1541
Procentowy udział w liczbie bezrobotnych ogółem	11%	25%	11%	34%	19%	100%	12%	28%	11%	33%	17%	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Jaśle i Dębicy.

Tabela nr 9. Procent bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym na obszarze LGD „LIWOCZ”

Wyszczególnienie	Stan na 31.12.2014 (w %)	Stan na 31.12.2016 (w %)	Stan na 31.12.2018 (w %)	Zmiana 2014-2016 w % (+/-)	Zmiana 2014-2018 w % (+/-)
Woj. podkarpackie	10,2	8,0	6,0	- 2,2	- 4,2
Gmina Brzyska	11,0	8,9	6,7	- 2,1	- 4,3
Gmina Skołyszyn	12,8	10,3	7,4	- 2,5	- 5,4
Powiat jasielski	11,6	9,7	6,9	- 1,9	- 4,7
Gmina Brzostek	9,2	7,4	4,0	- 1,8	- 5,2
Gmina Jodłowa	7,5	5,7	3,7	- 1,8	- 3,8
Gmina Pilzno	7,6	5,3	3,3	- 2,3	- 4,3
Powiat dębicki	8,6	6,5	3,9	- 2,1	- 4,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

III. FINANSE PUBLICZNE NA OBSZARZE LGD W LATACH 2013 – 2017.

Tabela nr 10. Dochody budżetów gmin ogółem na obszarze LGD „LIWOCZ”

Na dochody ogółem składają się: 1) dochody własne, 2) dotacje, 3) subwencja ogólna, 4) środki na dofinansowanie zadań.

Wyszczególnienie	2013 rok [zł]	2016 rok [zł]	2017 rok [zł]	2018 rok [zł]	Zmiana 2013-2018	
					[zł]	[%]
Gmina Brzyska	20 152 890,97	24 915 148,52	27 269 600,03	30 041 701,20	9 888 810,23	49%
Gmina Skołyszyn	35 896 435,38	45 802 615,93	48 528 511,82	52 435 073,06	16 538 637,68	46%
Gmina Brzostek	42 300 910,31	54 268 468,81	58 667 116,46	58 768 741,51	16 467 831,20	39%
Gmina Jodłowa	16 163 321,82	20 727 006,96	22 568 374,70	24 209 406,25	8 046 084,43	50%
Gmina Pilzno	52 432 060,14	67 513 186,81	73 159 987,87	81 442 677,03	29 010 616,89	55%
Średnia dla obszaru LGD	33 389 123,72	42 645 285,41	46 038 718,18	49 379 519,81	15 990 396,09	48%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Tabela nr 11. Dochód na 1 mieszkańca w poszczególnych gminach obszaru LGD „LIWOCZ”

Wyszczególnienie	2013 rok [zł]		2018 rok [zł]		Zmiana w <u>dochodach</u> 2013-2018		Zmiana w <u>wydatkach</u> 2013-2018	
	Dochody	Wydatki	Dochody	Wydatki	[zł]	[%]	[zł]	[%]
Gmina Brzyska	3 124,96	3 180,34	4584,42	4609,18	1 459,46	47%	1 428,84	45%
Gmina Skołyszyn	2 857,54	2 667,05	4186,43	4896,59	1 328,89	47%	2 229,54	84%
Gmina Brzostek	3 211,67	3 254,19	4494,40	4819,84	1 282,73	40%	1 565,65	48%
Gmina Jodłowa	2 967,38	2 917,66	4492,37	4869,95	1 524,99	51%	1 952,29	67%
Gmina Pilzno	2 926,71	2 999,44	4474,63	4932,63	1 547,92	53%	1 933,19	64%
Średnia dla obszaru LGD	3 017,65	3 003,74	4446,45	4825,638	1 428,80	47%	1 821,90	61%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

IV. POMOC SPOŁECZNA NA OBSZARZE LGD W LATACH 2013 – 2018.

Tabela nr 12. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej oraz udział beneficjentów pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem.

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej				Udział beneficjentów pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem (%)			
	2013 rok	2017 rok	2018 rok	Zmiana 2013-2018 (+/-) i (%)	2013 rok	2017 rok	2018 rok	Zmiana 2013-2018 (+/-)
Gmina Brzyska	452	250	235	-217 (-48%)	34,7	13,5	12,2	- 22,5
Gmina Skołyszyn	588	442	378	-210 (-36%)	14,4	9,3	7,3	- 7,1
Gmina Brzostek	1 134	867	780	-354 (-31%)	34,3	24,1	19,6	- 14,7
Gmina Jodłowa	314	287	251	-63 (-20%)	21,8	18,3	15,5	- 6,3
Gmina Pilzno	675	545	502	-173 (-26%)	13,1	9,2	8,1	- 5,0
Razem	3 163	2 391	2146	-1017 (-32%)	25,4	17,7	11,8	-16,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Dane zawierają rzeczywistą liczbę gospodarstw domowych, które w danym roku skorzystały ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej. Każde gospodarstwo domowe zostało ujęte tylko raz, bez względu na rodzaj i liczbę otrzymanych świadczeń oraz niezależnie od tego czy w gospodarstwie wieloosobowym świadczenie otrzymała jedna, czy więcej osób. Gospodarstwo domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej, to takie, które otrzymało pomoc pieniężną, rzeczową lub w formie usług za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej z. późn. zm. Warunkiem przyznania pomocy jest zaistnienie jednego z problemów wymienionych w artykule 7 ustawy. W przypadku świadczeń pieniężnych podstawowym warunkiem ich przyznania jest kryterium dochodowe.

Zbiorowość poniżej kryterium dochodowego oznacza, że dochód na osobę w rodzinie (do 30 września 2015 r.) nie był wyższy niż 456 zł, a dla osoby samotnie gospodarującej 542 zł. Od 1 października 2015 r. odpowiednio: 514 zł i 634 zł.

Tabela nr 13. Korzystający ze świadczeń rodzinnych.

Wyszczególnienie	Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci				Liczba dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny			
	2013 rok	2017 rok	2018 rok	Zmiana 2013-2018 (%)	2013 rok	2017 rok	2018 rok	Zmiana 2013-2018 (+/-)
Gmina Brzyska	390	390	328	-16%	827	698	668	-19%
Gmina Skołyszyn	715	586	535	-25%	1 305	1 090	994	-24%
Gmina Brzostek	925	790	715	-23%	1 933	1 641	1 515	-22%
Gmina Jodłowa	336	302	283	-16%	718	627	599	-17%
Gmina Pilzno	892	831	744	-17%	1 902	1 769	1 620	-15%
Razem	3 258	2 899	2605	-20%	6 685	5 825	5 396	-19%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

V. ZACHODZĄCE ZMIANY GOSPODARCZE NA OBSZARZE LGD W LATACH 2013 – 2018.

Tabela nr 12. Liczba podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON na obszarze LGD „LIWOCZ”

Wyszczególnienie	Stan na 31.12.2014	Stan na 31.12.2016	Stan na 31.12.2017	Stan na 31.12.2018	Zmiana 2014-2016 (+/-)	Zmiana 2014-2018 (+/-)
Gmina Brzyska	304	314	339	352	+ 10	+ 48
Gmina Skołyszyn	653	672	687	717	+ 19	+ 64
Gmina Brzostek	562	599	619	656	+ 37	+ 94
Gmina Jodłowa	220	222	233	251	+ 2	+ 31
Gmina Pilzno	1016	1084	1090	1 143	+68	+ 127
Razem	2755	2891	2968	3 119	+ 136 (5%)	+ 364 (13%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Tabela nr 13. Struktura przedsiębiorstw na obszarze LGD „LIWOCZ” ze względu na liczbę zatrudnionych

Wyszczególnienie	Stan na 31.12.2014					Stan na 31.12.2016					Stan na 31.12.2018					Zmiana ilości przedsiębiorstw 2014-2017
	0-9	10-49	50-249	250-999	Ogółem	0-9	10-49	50-249	250-999	Ogółem	0-9	10-49	50-249	250-999	Ogółem	
Gmina Brzyska	290	14	0	0	304	300	14	0	0	314	336	16	0	0	352	+48
Gmina Skołyszyn	619	31	3	0	653	638	31	3	0	672	682	31	4	0	717	+64
Gmina Brzostek	538	22	2	0	562	575	22	2	0	599	632	22	2	0	656	+94
Gmina Jodłowa	205	15	0	0	220	205	17	0	0	222	237	14	0	00	251	+31
Gmina Pilzno	964	45	5	2	1016	1 031	46	5	2	1084	1 094	42	5	2	1 143	+127
Razem obszar LGD "LIWOCZ"	2616	127	10	2	2755	2 749	130	10	2	2891	2 981	125	11	2	3 119	+364

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Tabela nr 14. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na obszarze LGD „LIWOCZ”

Wyszczególnienie	Stan na 31.12.2014	Stan na 31.12.2016	Stan na 31.12.2017	Stan na 31.12.2018	Zmiana 2014-2016 (+/-)	Zmiana 2014-2018 (+/-)
Gmina Brzyska	245	255	279	288	+10	+43
Gmina Skołyszyn	551	560	582	605	+9	+54
Gmina Brzostek	432	464	487	522	+32	+90
Gmina Jodłowa	169	171	180	195	+2	+26
Gmina Pilzno	817	873	895	952	+56	+135
Razem	2214	2323	2423	2 562	+109	+348
Procentowy udział w liczbie podmiotów gospodarczych na obszarze LGD	80,36%	80,35%	81,64 %	82%	-	-
Procentowy udział w sektorze prywatnym na obszarze LGD	84,54%	84,63%	84,84%	85,2%	-	-
Liczba podmiotów w sektorze prywatny na obszarze LGD ogółem	2619	2745	2856	3 004	+126	+ 385

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Rodzaje działalności ze względu na PKD utworzone z dofinansowaniem LGD „LIWOCZ” w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”:

- 1) Sprzedaż detaliczna wyrobów farmaceutycznych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach (sklep internetowy z soczewkami kontaktowymi)
- 2) Produkcja pozostałych mebli oraz produkcja mebli kuchennych (pracownia stolarska)
- 3) Wypożyczanie i dzierżawa pozostałych artykułów użytku osobistego i domowego (wypożyczalnia sprzętu gastronomicznego)
- 4) Obiekty noclegowe turystyczne i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania
- 5) Roboty związane z budową dróg i autostrad oraz roboty związane z budową mostów i tuneli
- 6) Sprzedaż detaliczna prowadzona w niewyspecjalizowanych sklepach z przewagą żywności, napojów i wyrobów tytoniowych oraz restauracje i inne stałe placówki gastronomiczne (sklep całodobowy)
- 7) Działalność usługowa związana z zagospodarowaniem terenów zieleni (firma zajmująca się wycinką drzew)

- 8) Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych
- 9) Wynajem i dzierżawa maszyn i urządzeń rolniczych oraz sprzedaż detaliczna kwiatów, roślin, nasion, nawozów, żywych zwierząt domowych, karmy dla zwierząt domowych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
- 10) Pozaszkolne formy edukacji sportowej oraz zajęć sportowych i rekreacyjnych (instruktor jazdy konnej i hipoterapii)
- 11) Wykonywanie instalacji elektrycznych
- 12) Działalność fotograficzna
- 13) Grawerowanie laserowe

Rozwój działalności dofinansowany przez LGD „LIWOCZ” w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” – rodzaje ze względu na PKD:

- 1) Produkcja wyrobów z mięsa, włączając wyroby z mięsa drobiowego
- 2) Obróbka i usuwanie odpadów innych niż niebezpieczne (suwanie odpadów poprzez spalanie lub inne metody, któremu może towarzyszyć produkcja prądu, pary, kompostu, paliw zastępczych, biogazu, popiołu lub innych produktów ubocznych do dalszego zastosowania)
- 3) Produkcja maszyn dla rolnictwa i leśnictwa
- 4) Sprzedaż hurtowa drewna, materiałów budowlanych i wyposażenia sanitarnego
- 5) Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych
- 6) Restauracje i inne stałe placówki gastronomiczne
- 7) Konserwacja i naprawa pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli (tj. myjnia samochodowa)